

A Vágó-kiállítás margójára

Irta:

Ambrózy György, a Mária Terézia rend lovagja

A városrendezés névszavú parlamenti vitája kellemes oázis a személyi és pártviták sivatagában. Talán nem véletlen, hogy e kérdés tárgyalásával egyidőben rendezett kiállítást Budapest művészi új-jáépítésére vonatkozó terveiből Vágó József, az európai hírvételező, a genfi népszövetségi palota tervezője.

Nagyszabású elgondolásaiban és terveiben az első lényeges benyomás, amely tetszést és helyeslést vált ki: Budapest feltűnően szűk utcáinak és nyomasztóan kisméretű tereinek kiszélesítése. Vágó egész koncepciója ezen épül, mert — igen helyesen — felismerte, hogy ez a főváros rendezésének alfája és omegája. Terveiben azonban már azt is érzékeltetnie kellett volna, hogy a meglévő utcák végére hogyan építené ki a már szélesen, nagyvonalúan méretezett új utcákat, hogy mi módon kellene rendet teremteni a keletkező új városrészek tervszerűtlen beépítésében. Tervei számolnak ugyan az építkezés és a közlekedés reames fejlődésével, de nem maradéktalanul, amennyiben nem találjuk rajtuk nyomát a belees repülőterek, a magas és földalatti vasutak jövőre elhelyezésének. Így elgondolásait bizonyos pontokon az idő hamarosan meghaladja, ami részben talán annak tulajdonítható, hogy a kiállított tervek Vágó nagystílusú építész képzetének évtizedek óta dédelgetett álmait, másrészt az is nyilvánvaló, hogy ezek a monumentális álmok egy építőművész és nem egy városrendező elgondolásai.

Építészvoltára vall az a stílusfelfogása is, hogy Budapestnek nincs szüksége felhőkarcolókra (lévén itt elegendő tér az építkezésre), valamint ritmusérzéke, amely különösen a Városház út tervezetében jut kifejezésre. Viszont építész hiba részéről, hogy terveit kissé kiállítászerűek. Itt elsősorban épületeinek kiállítási pavilonokra és strandfürdőkre emlékeztető keskeny oszlopaire gondolunk, továbbá dekorációs célből edvetett zászlórúdszerű tér-oszlopaire. A keskeny vasbetonoszlopok talán anyagszerűen illeszkednek bele az elmúlt másfél évtized modern építéstílusába, azonban itt is mértéket kell tartanunk, nem szabad feláldoznunk a tömörség és a statikai nyugalom benyomását. Indokolatlan a mai Városház belsejének modern, ráépített »épület-állvány« is és a belvárosi templom elé húzott betoncsonk, amely a templom összehatását rontja, mert ide barokk megoldás való.

Vágó általában még mindig hatása alatt van a letűnőben Bauhaus-stílusnak, amely csak a gyakorlati és higiénikus szempontokat tartja szem előtt, s ha uralkodóvá válnék, lassanként falanszterszerűvé alakítaná át városainkat. Nálunk, ahol a műemlékek, a nemzeti művelődés felytonosságának kerdeokumentumai, nagyrészt elpusztultak, kétszeresen vigyázni kell a tradícióra úgy pozitív, mint negatív értelemben. Új épületeink ne a hipermodern vonalvezetésben keressék a monumentalitást, stílusos, régi épületeink közül viszont minél többet kell megőriznünk. A várfalat például meg kellene szabadítanunk az eltakaró épületektől, a főposta épületét le kellene rombolnunk, mert eltakarja az 1720 körül a legnemesebb barokk-stílusban épült Károlykaszárnyát, Martinelli alkotását. El kell ismernünk, hogy Vágó a kerdeokumentumok eltávolításában sokkal kiméletesebb, mint ahogy az nálunk sajnálatosan szokásos.

Ismétlem, Vágó terveit elismerésméltóan nagyszabásúak és a részletekben is sok kitűnő ötletet produkálnak. Így igen jó gondolat a Tisza István út kiépítése az új Madách úthoz és az Andrássy úthoz, még jobb a Nyugati pályaudvar hátrahelyezése, kitűnően hat a Lánchíd végén ki-
szélesített, az alagúthoz vezető út (a kiállítást zavaró szökőkúttra nincs szükség). A Gellérthegy és a királyi palota közötti terület kár volna beépíteni, mert Budapestnek minél több nagyméretű, levegős tere van szüksége. Ezen a ponton azt is meg kell gondolnunk, hogy a rajzokon nagyobb a térhatás, minden monumentálisabban jut kifejezésre, mint a valóságban, mert rajtuk többnyire a felülről lefelé való nézet jut kifejezésre. A tervező építész könnyen Maderna hibájába eshetik, aki a Szent Péter templom homlokzatát megtoldva úgy eltakarta a kupolát, hogy az ma csak a Monte Pincioról vagy a Vatikán-kertből látható.

Végeredményben hálásak lehetünk Vágó nagystílusú művészalmainak, szárnyaló képzetének és nemes lelkesedésének. Kiállításának az volna a tulajdonképpeni hivatása, hogy felbressze és felcsigazza a sajnálatosan csekély érdeklődést; még akkor is, ha előre tudjuk, hogy nem áll momentán rendelkezésünkre olyan hatalmas összeg, mint Hausmann idejében Párizs átrendezésére. De ne feledjük el, hogy a jövőnek tervezünk és nem a mának.